

Cevat Abbas Gürer (1887-1943)

Üsküp'ün Niş kentinde doğdu. Babası Ahmet Şerif Abbas Bey'dir. Askerî eğitim aldı. İlkokul ve askerî ortaokul eğitimini Üsküp'te, askerî lise eğitimini Manastır'da tamamladı. Aralık 1905'te Manastır Harp Okulu'na girdi. Burada öğrenci iken İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye oldu. 1908 yılının Ağustos-Eylül döneminde Harp Okulundan Teğmen (Mülazım-ı Sani) rütbesiyle mezun oldu. İlk olarak 3. Ordu emrine verildi. 19. Alayda görevli olarak Preşova, Komanova, Koçana ve Köprülü'de bulundu. 1910 yılında Selanik'te açılan Yedek Subay Talimğâhı'nda görevlendirildi. Aynı yıl yine Selanik'te Birinci Takip Taburu'na nakledildi. Selanik vilayetinin muhtelif yerlerinde eşkiya takibinde bulundu. Bu görevi bir yıl devam etti. 1911 sonunda 37. Alay Yaverliği'ne atandı. Atatürk ile de ilk defa bu görevi sırasında tanışma imkânı buldu. Bu tanışma Cevat Abbas Bey'in hatıralarından öğrendiğimiz kadarıyla Selanik'te Kristal gazinosunda gerçekleşti. Lofçalı İsmail adlı bir üsteğmen "bizdendir" diyerek kendisini Atatürk'le tanıştırdı. Bu ilk karşılaşma kısa sürdü. Atatürk'le asıl birlikteliği daha sonra masa başında değil, muharebe ve ateş sahasında oldu. Bu arada İtalya ile çıkan Trablusgarp Savaşı'nda Selanik Körfezi'nin muhafazasında görev aldı. Temmuz 1912'de böbreklerinden rahatsızlanarak tedavi için İstanbul'a gitti. Eylül-Ekim 1912'de rütbesi üsteğmenliğe yükseltildi. Ardından inzibat subayı olarak İstanbul Merkez Komutanlığı emrine atandı. Cevat Abbas Bey, I. Dünya Savaşı'nda önce Yedek Subay Talimğâhı'nda bölük komutanlığı yaptı. 16 Nisan 1915'te Gelibolu'ya gönderildi. Burada Anafartalar Grubu Karargâhı'nda bulundu. Aralık 1916'da yüzbaşı oldu. Çanakkale Savaşları sırasında 16. Kolordu Komutanı Atatürk'ün yaverliğine tayin edildi. Samsun'dan Erzurum'a kadar Atatürk'ün özel kâtipliğini yaptı. Savaş süresince yaver olarak Atatürk'ün emrinde bulundu. Yaptığı bu hizmetlerin karşılığı olarak harp madalyaları ve nişanlarıyla taltif edildi. Kısacası Cevat Abbas, yaver olarak tüm I. Dünya Savaşı boyunca Atatürk'ün yanından ayrılmadı. Çanakkale, Diyarbakır, Bitlis, Halep gibi Atatürk'ün komutanlık yaptığı her cephede onunla beraber bulundu. 1917'de bu defa Veliâhd Vahdettin'in Almanya seyahatinde Atatürk ile birlikte Almanya'ya gitti. Alman imparatoru tarafından da ikinci dereceden Demir Salip nişanıyla ödüllendirildi. Yıldırım Orduları emrinde iken de Alman komutan Liman Von Sanders tarafından nişan taltifiyle ödüllendirildi. Birinci Dünya Savaşı'nda Atatürk'ün yaveri olarak onu gizli yazışmalarında da görevlendirmiştir. Bu savaş sırasında hazırladığı raporu' İstanbul'a, Enver ve Talat Paşalara, Cevat Abbas Bey'le elden yollamıştır. Atatürk bu raporunda devletin yıkılacağından, bu feci çöküşten kurtulmak için icap eden tedbirlerin alınması zaruretinden bahsediyordu. Mondros Mütarekesi'nden sonra Harbiye Nezareti emrine verilen Atatürk ile birlikte 13 Kasım 1918'de İstanbul'a geldi. Atatürk aynı gün İstanbul'u işgal eden İngiliz ve Fransızlar için "Geldikleri gibi giderler." sözünü Cevat Abbas Bey'e söyledi. Abbas Bey, İstanbul'da da Atatürk'ün Şişli'deki evinde yaverliğini sürdürdü. Cevat Abbas Bey anılarında, Atatürk'ün Samsun'a çıkışında dolaylı da olsa kendi etkisinden de bahsetmektedir. Abbas Bey, Harbiye Nazırı Şakir Paşa'ya Atatürk'ü anlatarak padişaha çok bağlı olduğunu, Almanya seyahati sırasında Sultan Vahdettin'in Atatürk'ü "İstanbul'un İkinci Fatih'i" olarak gösterdiğini ve müfettişlik görevine layık olduğunu anlatmıştı. Netice de 9. Ordu Müfettişliği'ne atanan Atatürk'ün yaveri olarak 19 Mayıs 1919'da Anadolu'ya geçti. Erzurum'da 8 Temmuz 1919'da Atatürk'ün askerlikten istifası üzerin Erzurum Müstahkem Mevki Komutanlığı'na atandı. Fakat daha sonra kendisi de askerlikten istifa etti. Sivas Kongresi'nde Heyet-i Temsiliye başkâtipliğine getirildi. Ocak 1920'de Bolu milletvekili seçilerek Son Osmanlı Mebûsân Meclisine katıldı. Bu meclisin aldığı Misâk-ı Millî kararlarını hazırlayan komisyonun üyeliğinde bulundu. İngilizlerin İstanbul'u işgali ve meclisin feshi üzerine takibata uğradı. Bir müddet' İstanbul'da gizlendikten sonra bir balıkçı kılığında Yalova'ya, oradan da tekrar Anadolu'ya geçti. Temmuz 1920'de Bolu milletvekili olarak TBMM'ye katıldı. Aynı ay Yozgat ve yöresindeki ayaklanmanın bastırılmasında görevlendirildi. Kurduğu 400 kişilik Süvari Alayı ile bölgede asayiş sağladı. Yaver Abbas

Bey, Ekim 1920'de Atatürk tarafından özel görevle, Anadolu'nun özlem ve selamlarını Trakya'ya tebliğ etmek üzere Bulgaristan'a gönderildi. Görevinde başarılı bulunarak Sofya'da, Ankara Hükûmeti'nin resmî temsilcisi oldu. İtilaf Devletlerinin Bulgaristan'ı sıkıştırması üzerine 27 Temmuz 1921'de Bulgaristan'ı terk etmesi istendi. Abbas Bey, bu dönemde "417 gün" yurt dışında kaldı. Bulgaristan'da Kurtuluş Savaşı'na destek sağlamaya çalıştı. Millî Mücadele lehine Avrupa'da kamuoyu oluşturdu. Bu konuda gazetelere demeçler verdi. Abbas Bey'in Bulgaristan'daki görevlerinden biri de Trakya İhtilal Komitesini kurmaktı. Bulgaristan'daki faaliyetlerini gizli bir raporla Atatürk'e ulaştırdı. Ancak İtilaf Devletleri'nin takibi dolayısıyla Bulgaristan'ı terk etmek zorunda kaldı. Almanya' ve İtalya' ya gitti. Şubat 1922'de yeniden TBMM'ye katıldı. Bu ilk mecliste Müdafaa-i Hukuk Grubunda yer aldı. Meclis'te Millî Savunma ve Dışişleri Komisyonları'nda çalıştı. Bolu'ya yaptığı hizmetler sayesinde Aralık 1922'de kendisine "Bolu Fahri Hemşehriliği" unvanı verildi. Bu dönemde milletvekilliği yanında Atatürk'ün yaverliği görevi devam etti. Atatürk'ün itimadını kazandı. Mesela Atatürk, Büyük Taarruz'da kendisinin Ankara'da olduğu izlenimi vermesini, aleyhindeki her gelişmeden haberdar etmesini istemişti. Abbas Bey, 1923 yılı seçimlerinde Halk Fırkası tarafından Zonguldak ve çevresinin seçim müfettişi olarak görevlendirildi. İkinci, Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci dönemlerde yeniden Bolu milletvekili seçilerek yasama görevini 1939'a kadar sürdürdü. Bu arada 1 Eylül 1923'te rütbesi binbaşılığa yükseltildi. Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği yararlılıklardan ötürü İstiklal Madalyası'yla ödüllendirildi. Ancak kendi isteği üzerine 27 Şubat 1927'de ordudan emekliye ayrıldı. Cevat Abbas Bey, Türkiye'de sivil havacılığa da öncülük etmiştir. Türk Tayyare Cemiyeti'nin kurucu başkanıdır. Bu cemiyeti kurmadan önce çeşitli konuşmalar yaparak havacılığın gelişmesine destek aramıştır. 15 Mart 1925'te ise onun çalışmalarıyla Türk Tayyare Cemiyeti Nizamnamesi mecliste kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Oysa onun havacılığa ilgisi daha eskiye dayanmaktadır. Daha 1919'da mevcut bulunan uçakları Anadolu'ya kaçırmak amacıyla Münakalat-ı Havaiye Cemiyeti'nin tasarılarını yapanlardandır. 1923'te uçak yapmak için izin istemiştir. Bu konuyu meclise taşımıştır. İş Bankası'nın kuruluşunda da etkin rol alan Cevat Abbas Bey, 1928-1939 yılları arasında bankanın idare meclis üyeliğini yapmıştır. Bunun dışında Ateş Güneş Kulübü'nü kurmuştur. 4 Temmuz 1943'te istirahat için geldiği Yalova'da kalp krizi neticesinde vefat etmiştir. Cevat Abbas Bey, Memduha Hanım ile evli, altı çocuk babasıydı. Gürer soyadı Atatürk tarafından verildi. Atatürk'ün cumhurbaşkanlığı döneminde de Çankaya Köşkü'nün devamlı konuklarından biriydi. Cevat Abbas Bey, 24 yıl Atatürk'ün hizmetinde bulunmuştu. Önemli, tarihî olaylara şahitlik etmişti. Savaşığı cephelerde, yenilgiler ve zaferlerde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunda, hangi görevde bulunursa bulunsun Cevat Abbas, Atatürk'ün hep yanında, yakınındaydı. Fransızca ve Bulgarca bilen Yaver Cevat Abbas Bey, Atatürk hakkında anı, hatıra ve yazılarını 1939 yılında *Ebedî Şef ve Kurtarıcı Atatürk'ün Zengin Tarihinden Birkaç Yaprak* adlı eserinde topladı. Ayrıca 1941 yılında anılarını kaleme aldı. Atatürk'le Cevat Abbas arasındaki ilişkide güven duygusu esastı. Atatürk bu mümtaz yaverine çok defa dış dünyada, sınır ötesinde özel ve gizli görevler emanet etmişti. Bir başka husus Atatürk'ün başyaveri olarak Cevat Abbas Bey'in gün ışığına çıkan hatıraları, Kurtuluş Savaşı'nın karanlıkta kalmış yönlerini aydınlatmaktadır. Bu anılarda Atatürk'ün Anadolu'ya geçmek için hazırladığı planları onun Ordu Müfettişliği görevine muhtaç olmadığını da göstermektedir. Her daim Atatürk'le bulunan Cevat Abbas Bey'e, havacılığına da vurgu yapılarak "Atatürk'ün Karakutusu" denilmiştir. Yalnız Atatürk gibi, Cevat Abbas Bey'in de aniden ölümü kapsamlı bir hatırat hazırlamasını engellemiştir. Uzun yıllar sonra Cevat Abbas Bey'e ait anılar ve belgeler torunlarından Turgut Gürer tarafından *Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl* adlı eserde bir araya getirildi.

Fahri MADEN

KAYNAKÇA

“Acı Bir Kayıp”, **Cumhuriyet**, 6 Temmuz 1943.

ATEŞ, Toktamış, **Türk Devrim Tarihi**, İstanbul 2002.

“Cevad Abbas Gürer Eski Bolu Mebusu Vefat Etti”, **Akşam**, 6 Temmuz 1943.

“Gürer, Cevad Abbas”, **A’dan Z’ye Kurtuluş Savaşı ve Atatürk Dönemi II**, İstanbul 2005.

GÜRER, Cevat Abbas, **Ebedî Şef ve Kurtarıcı Atatürk’ün Zengin Tarihinden Birkaç Yaprak-I**, İstanbul 1939.

“Gürer, Mehmed Cevad Abbas”, **Türk Ansiklopedisi**, XVIII, Ankara 1970, s.208-209.

GÜRER, Turgut, **Atatürk’ün Yaveri Cevat Abbas Gürer Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl**, İstanbul 2006.

HÜRKUŞ, Vecihi, **Bir Tayyarecinin Anıları**, İstanbul 2000, s.176-177.

Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi, I, Ankara 1992, s.3.

“Merhum Cevad Abbas’ın Cenaze Töreni”, **Cumhuriyet**, 7 Temmuz 1943.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü I**, Ankara 1993.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü III**, Ankara 1995.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü IV**, Ankara 1996.

TBMM Yıllık, Ankara 1935, s.142, 557.

TBMM Zabıt Ceridesi, X, Ankara 1932, s.10.

TBMM Zabıt Ceridesi, XVII, Ankara 1341 (1925), s.93.

TBMM Zabıt Ceridesi, XX, Ankara 1934, s.22, 25, 30, vd.

TEVETOĞLU, Fethi, **Atatürk’le Samsun’a Çıkanlar**, Ankara 1987.

Türk Tayyare Cem’iyyeti Nizamnâme-i Esâsisi, Ankara 1341 (1925).

Türkiye İş Bankası Tarihi, İstanbul 2001.

VELİKOV, Stefan, “Kemal Atatürk ve Bulgar-Türk İlişkileri”, **IX. Türk Tarih Kongresi Ankara 21-25 Eylül 1981 Bildiriler III**, Ankara 1989.

VELİKOV, Stefan, **Bulgar Gözüyle Atatürk Kemalist İhtilal ve Bulgaristan (1918-1922)**, Çev. Naime Yılmaz, İstanbul 1969.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cevat-abbas-gurer-1887-1943/?pdf=3724> adresinden erişilmiştir